

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion rörande utredning om rätt att företaga sjösänkning till förmån för gruva.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 189, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Holmbäck* yrkat, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning om rätt att företaga sjösänkning till förmån för gruva och om föreläggande för 1941 års riksdag av på utredningen grundade resultat.

Till stöd för denna hemställan har motionären anförts:

Två i mellersta Sverige belägna gruvor, om vilka jag äger kännedom, ligga vid var sin sjö. Arbetena ha förts så långt, att gruvgångarna kommit att sträcka sig under sjön, och att nu föra dem vidare är förenat med synnerlig risk, om icke sjöns vattenstånd sänkes. Huruvida dylik sänkning bör äga rum är givetvis ett spörsmål, som bör bero på avvägningen av de intressen, vilka genom sänkningen skulle befrämjas, och de, vilka därigenom skulle skadas. För det fall att fråga är om byggande i vatten verkställer vattenlagen en liknande avvägning så, att de intressen, som främjas, måste representera minst tre gånger värdet av intrånget på åker och äng och minst två gånger intrånget på annan egendom. Såsom vattenlagen är avfattad, torde den emellertid icke medgiva att en sänkning av vattenståndet äger rum för att främja gruvdrift med mindre än att samtliga intressenter därom äro ense. Varken stadgandena i tredje eller i sjunde kapitlet vattenlagen synas vara tillämpliga i förevarande fall. Icke heller i annan lagstiftning torde några regler vara att finna. Särskilt under nuvarande förhållanden bör emellertid lagstiftningen möjliggöra att våra mineralfyndigheter kunna utnyttjas i full utsträckning, och på grund härav anser jag — utan att taga någon ståndpunkt till om förevarande två sjösänkningar böra komma till stånd — att en utredning bör ske angående införande av regler i vattenlagen eller eventuellt i expropriationslagen om möjlighet till sjösänkning till förmån för gruva. En dylik utredning torde icke erbjuda större svårigheter än att dess resultat skulle kunna föreligga till 1941 års riksdag.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande över motionen av kommerskollegium och vattenrättsdomarna, varjämte utskottet berett jernkontoret tillfälle att inkomma med yttrande. De i anledning härav inkomma yttrandena jämte yttranden till kommerskollegium i förevarande ämne finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.

7 kapitlet i *vattenlagen den 28 juni 1918*, vilket kapitel erhållit sin nuvarande lydelse enligt lag den 11 juni 1920, innehåller rättsregler om torr-

läggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning. 1—36 §§ avse dikning. 37—48 §§ innehålla särskilda bestämmelser om vattenavledning. En beskrivning på de åtgärder, som skola vara att anse som vattenavledning, lämnas i 37 § första stycket. Där talas bland annat om att någon för torrläggning av *sin mark* vill sänka eller uttappa sjö eller annan vattensamling, fördjupa, utvidga eller räta älv, å eller annat vattendrag eller eljest avleda vatten därifrån. Här är således företrädesvis fråga om sådana åtgärder som en gång för alla vidtagas för att underlätta avrinningen. Å sådan vattenavledning skola med iakttagande av vissa föreskrifter i 38—47 §§ tillämpas rörande dikning meddelade bestämmelser. Vidare uttalas i 37 §, att vattenlagens stadganden om vattenavledning skola lända till efterrättelse även i fråga om åtgärder för reglering av framrinningen och vattenståndet, som huvudsakligen avse torrläggning av mark och på vilka de i 3 kapitlet av lagen innefattade bestämmelserna om vattenreglering för vinnande av vattenkraftsbåtнад icke äro tillämpliga.

Bestämmelser om rätten att för ett vattenavledningsföretags genomförande vidtaga åtgärd, som vållar intrång i *enskildas* intressen, återfinnas i 38 §. För tillåtligheten av en dylik åtgärd uppställs i allmänhet endast kravet, att nyttan av åtgärden efter avdrag av kostnaden för densammes verkställande skall överstiga skadan eller intrånget å annans egendom. Endast för sådana fall, då fråga är om förlust av tillgodogjord vattenkraft eller av icke tillgodogjord dylik kraft, som uppenbarligen är avsedd för befintlig eller under byggnad varande anläggning, eller av annan förmån, som i fråga om vattenhushållning eller vattentillgång tillkommer ägare av byggnad för uttagande av vattenkraft, ävensom då fråga är om skada eller intrång å fiskeverk, bevattningsanstalt eller annan därmed eller med byggnad för uttagande av vattenkraft jämförlig inrättning, skärpes detta krav därhän, att förlusten, skadan eller intrånget skall vid jämförelsen med nyttan tagas i beräkning två gånger. I kostnaden för åtgärden skall inräknas det belopp, vartill skadan och intrånget å egendom, tillhörig den, för vars räkning företaget sker, må skattas. Där fråga är om företag, som verkställs för samfärd räkning, skall dock skadan eller intrånget å egendom, tillhörig annan deltagare än sökanden till företaget eller den, som förenat sig med sökanden, likställas med skada eller intrång å annans egendom.

Det må erinras, att vattenavledningsföretagen i regel äro underkastade väsentligt mindre stränga villkor än de företag, som avse byggande i vatten. Beträffande företag av sistnämnda slag finnas motsvarande bestämmelser meddelade i 2 kapitlet 3 § vattenlagen. I detta lagrum föreskrives, att ingen får bygga i vatten så, att genom inverkan på vattenförhållandena skada tillfogas eller intrång göres å annan tillhörig egendom, utan så är att nyttan av byggnaden eller den del därav, som föranleder skadan eller intrånget, prövas efter avdrag av byggnadskostnaden uppgå till ett värde, motsvarande tre gånger den skada och det intrång, som göres å åker och äng, samt två gånger skadan och intrånget å annan egendom. I byggnadskostnaden skall

inräknas det belopp, vartill skadan och intrånget å den byggande tillhörig egendom må skattas.

Såsom i vattenrättsdomarnas yttrande över den föreliggande motionen framhållits kunna bestämmelserna i 2 kapitlet vattenlagen om byggande i vatten i vissa fall bliva tillämpliga även på vattenavledningsföretag.

Föreskrifterna om vattenavlednings- och vattenbyggnadsföretagens tillåtelse med hänsyn till motstående intressen av *allmän* natur äro i tillämpliga delar ensartade samt återfinnas i 7 kapitlet 39 § respektive 2 kapitlet 3 § vattenlagen.

Enligt dessa stadganden gäller, att en viss åtgärd av det slag, varom här är fråga, icke må ske, även om nyttan skulle uppgå till värde, som eljest är avgörande. Detta är fallet bl. a. där genom dylik åtgärd skulle förorsakas sådan bestående ändring av naturförhållandena, varigenom väsentligt minskad trevnad för närboende eller betydande förlust för landets djur- eller växtvärld är att befara. Om å andra sidan företaget prövas vara av synnerlig betydelse för jordbruksnäringen (7 kap. 39 §) resp. näringslivet (2 kap. 3 §) eller för orten eller eljest från allmän synpunkt, må Konungen, ändå att hinder mot företaget skulle möta av övriga lagbestämmelser efter hemställan av vatten-domstolen lämna medgivande till företaget.

Enligt 7 kapitlet 44 § skall vad i vattenlagen är stadgat om skyldighet att taga del i dikningsföretag icke äga tillämpning i fråga om företag, som avser sänkning eller uttappning av sjö, med mindre den beräknade båtnaden av företaget med mer än hälften faller å egendom, tillhörig den, som sökt företaget, eller honom och andra, vilka förenat sig med honom därom. Vad nu sagts om sänkning eller uttappning av sjö skall jämväl lända till efterrättelse i fråga om åtgärd för reglering av vattnets avrinning ur dylikt vattenområde.

Av intresse i förevarande sammanhang är ett uttalande i det år 1910 av *vattenrätts- och dikningslagskommittéerna* avgivna betänkandet med förslag till vattenlag m. m. (sid. 335). I motiven till 5 kapitlet 32 § i förslaget, vilken bestämmelse efter omarbetning motsvarar 7 kapitlet 44 § i gällande vattenlag, har anmärkts, att stadgandena i det ifrågavarande kapitlet i allmänhet icke inskränkts att avse blott torrlägningsföretag för vinnande av jordförbättring. Vidare talas där om »den — dock säkerligen ytterst sällsynta — möjligheten, att en sänkning eller uttappning av sjö ifrågasättes för vinnande huvudsakligen av annan fördel än jords förbättring, t. ex. för blottande av ett malmstreck.» I 1919 års *sakkunnigförslag* till lagstiftning om torrläggning av mark nämnes i motiven till 7 kapitlet 44 § (sid. 216) blottande av malmstreck såsom ett ändamål, som faller under berörda bestämmelse.

Delägare i vattenavledningsföretag är icke skyldig att vidkännas större bidrag till kostnaden än som svarar mot värdet å den båtnad, hans mark därigenom beredes, utan så är att han sökt företaget. Likställd med sökanden anses den, som förenat sig med honom om företaget eller för vinnande av ökad båtnad fört talan, som föranlett större anläggning än sökanden begärt (7 kapitlet 37 §, jämförd med 27 §).

Ansökan om tillstånd att utföra vattenavledning skall ingivas till Konungens befallningshavande (45 §). Frågan skall därefter prövas vid syneförrättning i den ordning, som stadgas i vattenlagens 10 kapitel. Om företag avser sänkning eller uttappning av sjö, skall synemännens utlåtande underställas vattendomstolens prövning. Till att handlägga syneförrättning rörande företag, som avses i 7 kapitlet, skall enligt 32 § 1 mom. i 10 kapitlet förordnas statens lantbruksingenjör eller annan (enligt särskilda bestämmelser) behörig person.

Här må även erinras om vissa bestämmelser i *gruvlagen den 3 juni 1938*. Enligt 1 § i denna äger envar genom inmutning erhålla rätt att på de villkor och med de inskränkningar, som i nämnda lag stadgas, undersöka och bearbeta å egen eller annans grund belägen fyndighet, innehållande mineral av vissa närmare angivna slag. Visas att inom inmutat område finnes sådan mineralfyndighet och äro vissa ytterligare förutsättningar uppfyllda, äger inmutaren enligt 2 § få sig anvisat visst arbetsområde, utmål, samt inom detta bryta och tillgodogöra sig inmutningsbara mineral. Mark inom utmålet, som gruvinnehavaren tager i anspråk för arbetet ovan jord, skall enligt 36 § av honom lösas. Upplåtes för vissa med gruvdriften sammanhängande ändamål mark utom utmålet, skall såframt marken helt tages i anspråk för ändamålet eller lider synnerligt men av upplåtelsen, erläggas lösen för marken, och i annat fall utgå ersättning för skada eller intrång, som förorsakas. Enligt 56 § kan rätt till gruva under vissa omständigheter förverkas. För sådant fall stadgas i 57 §, att jordägaren är berättigad att utan lösen förfoga över den mark, som varit upplåten för gruvdriften. Annan förverkad egendom skall som regel tillfalla kronan.

Utskottet.

Såsom i motionen framhållits är det särskilt i nuvarande läge ett allmänt intresse, att lagstiftningen möjliggör utnyttjande i full utsträckning av mineralfyndigheterna i vårt land. Såväl av motionen som av vissa i ärendet avgivna yttranden framgår, att tveksamhet uppstått beträffande frågan i vad mån rätt att företaga sjösänkning i syfte att främja gruvdrift kan föreligga. Denna fråga berör ekonomiskt betydelsefulla intressen, som kräva beaktande.

Sjösänkning i nyssnämnda syfte finnes icke uttryckligen omnämnd i vattenlagen. Av förarbetena till denna framgår emellertid, att sänkning eller uttappning av sjö kan äga rum för blottande av ett malmstreck. I vattenlagens 7 kap. talas om att någon för torrläggning av »sin mark» vill företaga vissa åtgärder. Med hänsyn till detta uttryckssätt synes det icke utan vidare klart, att gruvinnehavare, som icke tillika äger marken, där gruvan är belägen, har rätt att till förmån för gruvan få en vattenavledning genomförd. Vägande skäl tala dock för att sådan rätt bör finnas. Såvitt utskottet har sig bekant hava gällande bestämmelser i ämnet icke i rättstillämpningen ansetts hindra medgivande av dylik rätt.

Då fråga är om företag avseende förändring av vattenståndet i en sjö

för möjliggörande eller underlättande av driften av en anläggning vid eller i närheten av sjön, torde — såsom vattenrättsdomarna framhållit — bestämmelserna i 2 kap. vattenlagen om byggande i vatten kunna tänkas tillämpliga på företaget.

Kommerskollegium har i sitt yttrande fäst uppmärksamheten på vissa spörsmål i nära samband med det i motionen berörda. Ämbetsverket har sålunda uttalat, att det under vissa omständigheter, t. ex. de nu rådande förhållandena, kunde tänkas, att tillgodogörandet av viss malm skulle kunna vara av sådan betydelse för landet, att oavsett förhållandet mellan värdena å skadan och båtnaden, beräknade enligt för normala tider gällande regler, sjösänkning borde företagas för att möjliggöra brytning av fyndigheten. I sådant fall kunde behov föreligga också av ett snabbare förfarande än det enligt vattenlagens nuvarande bestämmelser medgivna. Kommerskollegium har därjämte påpekat, att behovet av en dylik sjösänkning kunde vara övergående.

Med hänsyn till vad ovan anförts och då samtliga vattenrättsdomare ansett den i motionen ifrågasatta utredningen icke vara erforderlig, anser sig utskottet icke för närvarande hava tillräckliga skäl att förorda en sådan utredning. Om det emellertid visar sig, att de nuvarande bestämmelserna i ämnet skulle anses utgöra hinder för sjösänkning i fall, om vilka här är fråga, eller utvecklingen eljest skulle göra en lagändring erforderlig, torde frågan därom få tagas under förnyat övervägande.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 31 maj 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Tamm*, *Löfvander*, *Olof Carlsson*, *Wistrand*, *Sten* och *Nils Elowsson*;

från andra kammaren: herrar *Hage*, *Molander*, *Sandström* och *Hansson* i Örebro, fröken *Ebon Andersson** samt herrar *Persson* i Norrby* och *Holmbäck*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herr *Holmbäck*, som anförde:

Särskilt beträffande möjligheten att till förmån för gruva företaga vattenavledning enligt stadgandena i 7 kap. vattenlagen är jag icke helt övertygad av vattenrättsdomarnas utlåtande. Då vattenlagen ger rätt att företaga vissa åtgärder för torrläggning av »sin mark» ger den enligt min uppfattning vid handen, att den, till vars förmån torrläggningen skall äga rum, skall vara jordägare, vilket icke är fallet med gruvägaren. Att vattenrätts- och dikningslagskommittéerna i sitt betänkande av år 1910 uttalat, att sänkning eller uttappning av sjö kan äga rum för blottande av malmstreck, ger icke anledning till annan slutsats. Vattenavledning för blottande av malmstreck kan tänkas äga rum på initiativ antingen av en jordägare eller av en gruvägare, och den lagtext, som kommittéernas uttalande är avsett att kommentera, ger klart vid handen, att kommittéerna tänkt sig att initiativet skulle tagas av en jordägare; för att vattenavledning för blottande av malmstreck skulle få äga rum, skulle erfordras bl. a., att mer än hälften av sjöns areal skulle tillhöra sökanden (betänkandet s. 30). Denna bestämmelse bortföll sedermera under förarbetena till vattenlagen, men det antyddes därvid icke — varken genom borttagande av uttrycket »sin mark» eller på annat sätt — att man velat utsträcka rätten att påyrka vattenavledning till andra jordägare.

Det är emellertid nu genom vattenrättsdomarnas utlåtande klart, att de nuvarande vattenrättsdomarna tolka vattenlagen så, att den medger vattenavledning även till förmån för gruva. Då dessutom utskottet, som starkt betonat de synpunkter, vilka legat bakom motionen, understrukt, att förnyat övervägande bör ske, om utvecklingen skulle göra lagändring erforderlig, har jag ej ansett mig behöva i utskottet yrka på den i motionen föreslagna utredningen.

Bilaga A.

KOMMERSKOLLEGIUM.

Stockholm den 5 mars 1940.

Till riksdagens andra lagutskott.

Kungl. Kommerskollegium får härmed avgiva begärt yttrande över en i andra kammaren väckt motion, nr 189, angående utredning om rätten att företaga sjösänkning till förmån för gruva.

Kollegium får därvid överlämna yttranden från bergmästarämbetena i Norra, Östra och Västra distriktet, vilka samtliga vitsordat behovet av lagstiftning i berörda syfte.

Även Kollegium finner en utredning rörande sådan lagstiftning önskvärd och vill framhålla, att vid utredningen därom bland annat följande bör beaktas.

Trots de framsteg, som särskilt under de senare årtiondena gjorts i fråga om metoderna för undersökning av malmfyndigheter, kan det fortfarande vara synnerligen vanskligt att på ett tidigt stadium ens tillnärmelsevis bedöma värdet av en sådan fyndighet. Det kan därför ifrågasättas om avgörande, huruvida sjösänkning skall ske, alltid kan träffas efter en sammanställning av de värden, vartill å ena sidan skadan och å den andra båtnaden beräknas uppgå. Det kan under vissa omständigheter, t. ex. de nu rådande förhållandena, tänkas, att tillgodogörandet av en viss malm skulle kunna vara av sådan betydelse för landet, att, oavsett förhållandet mellan värdena å skadan och båtnaden, beräknade enligt för normala tider gällande regler, sjösänkning bör företagas för att möjliggöra brytning av fyndigheten. I ett sådant fall kan behov föreligga också av ett snabbare förfarande än enligt vattenlagen.

Även vad bergmästaren i Östra distriktet anfört därom, att behovet av en dylik sjösänkning kan vara övergående, torde böra särskilt beaktas.

AXEL GJÖRES.

Karl Sidenvall.

/ C. G. Hindbeck.

BERGMÄSTAREÄMBETET
I NORRA DISTRIKTET.

Till Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium.

I anledning av K. Kommerskollegii skrivelse rörande motion om rätt att företaga sjösänkning till förmån för gruva får undertecknad vördsamt av-
giva följande yttrande:

Från äldsta tider och fram till 1920-talet var malmletningen hänvisad till landbacken, där en eventuell jordbetäckning kunde undanskaffas. Endast i fråga om magnetiska järnmalmer kunde malmledningen utsträckas över tillfrusna sjöar och vattendrag, men dessa senare indikationer erbjödo mindre intresse, då någon malmblootning ej kunde verkställas. Saken kom i ett helt annat läge, då i slutet av 1800-talet diamanborrning infördes i Sverige. Härigenom erhöil man en relativt billig metod för undersökning av malmindikationer. Sedan elektrisk malmletning omkring 1920-talet kom till ökad användning i Sverige, kunde praktiskt taget alla slags malmer påvisas, oberoende av markbetäckningen. Sjöar och vattendrag utgöra icke längre hinder för påvisande och blottande av under dem belägna malmländningar. En hel del så belägna malmer ha under senare år påvisats. Ett aktuellt exempel i Norra bergmästardistriktet kan nämnas. Det är fyndigheterna i Mensträskområdet i Norsjö socken, Västerbottens län. Sammanlagda malmarean utgör enligt A. Högbom c:a 7,000 m sulfidmalm och en stor del (täckt med c:a 18 utmål) ligger under sjön Mensträsket. En noggrannare undersökning och därpå eventuellt följande praktisk bearbetning av en dylik malm förutsätter dock givetvis en sjösänkning. Att enligt nuvarande vattenlagstiftning eller expropriationslagstiftning erhålla tillstånd till en dylik sjösänkning synes förutsätta en mycket dyrbar och tidsödande utredning, vilken kanske i en del fall är förgäves. Ett förenklat förfaringsätt skulle vara av stor betydelse, då härigenom även fyndigheter av potentiellt värde kunde undersökas. Bland dylika områden kan nämnas blyglansfyndigheten i Laisvall inom Arjeplogs socken, Norrbottens län. Området är för närvarande belagt med ett par hundra inmutningar.

Ett annat synnerligen viktigt fall i denna fråga är, om en fyndighet ligger bredvid ett vattendrag och donar under detsamma. Vid ökat djup hos gruvan kommer denna förr eller senare att skära något spricksystem, som mynnar ut i vattendraget. Härvid ökas naturligtvis kostnaderna för läshållning, men kan även göra gruvbrytningen så riskabel, att arbetet måste nedläggas. Det förra fallet inträffar ganska ofta (ex. Garpenbergs Odalfält), det senare däremot med de hjälpmedel, som nu finnas, mera sällan. Alltid kvarstår risken att behöva mura igen orter och övergiva delar av malmområdet. Även här vore ett enklare förfarande för tillstånd till sjösänkning av mycket stor nytta. Dock kan man vid en i drift varande gruva lättare påvisa de ekonomiska och tekniska fördelarna av ett dylikt företag.

I alla ovan sagda fall kvarstår dock det faktum, att ett sjösänkingsföretag alltid kommer att förorsaka gruvägaren så betydande kostnader, att missbruk ej kan komma ifråga, även om rätten till sjösänkning komme att förenklas och förbilligas. Att, som nu synes vara fallet, en aldrig så liten vattenrättnnehavare skall på mer eller mindre egoistiska grunder (minskat fiske, försämrat utseende av stranden, förstörda brunnar m. m.) kunna

stoppa ett företag av fundamental betydelse för traktens näringsliv, synes mig vara obilligt.

På grund av ovan sagda får jag värdsamt förorda ett förenklat och mindre tidsödande förfaringssätt för sjösänkning i samband med malmfyndigheters upptagande och utnyttjande, än vad som nu är fallet. Bäst vore om samma förfaringssätt kunde användas som vid expropriation för varpupplag, kraftledning och väganläggningar till och från utmål. Detta förutsätter dock, att vid dylik förrättning en vattenrättssakkunnig obligatoriskt tillkallas.

Luleå den 24 februari 1940.

Å bergmästare-ämbetets vägnar: e. f.

G. BERGWALL.

BERGMÄSTAREÄMBETET
I ÖSTRA DISTRIKTET.

Till Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium.

Anmodad att avgiva yttrande i anledning av professor Å. Holmbäcks motion nr 189 i andra kammaren till 1940 års lagtima riksdag angående utredning om rätten att företaga sjösänkning till förmån för gruva får jag härmed värdsamt anföra följande.

I 39 § 2:a stycket av nu gällande vattenlags 7:e kapitel finnes en bestämmelse om att Konungen må, efter hemställan av vattendomstolen, lämna medgivande till viss vattenavledning, om denna prövas vara av synnerlig betydelse för orten eller eljest från allmän synpunkt.

I övrigt torde icke finnas någon annan möjlighet att till förmån för driften i en gruva sänka vattenståndet i en närbelägen sjö än att skaffa tillstånd till sänkningen från samtliga markägare.

En nådig tillåtelse till viss sjösänkning torde emellertid, även den, hava till förutsättning samtycke från en majoritet eller åtminstone ett mycket stort antal av strandägarna. Utan oskäligen kostnader för gruvägaren torde ett dylikt samtycke ofta vara svårt att åvägbringa.

Man torde därför i huvudsak kunna instämma med motionären i hans uttalande, att såsom vattenlagen är avfattad, torde den icke medgiva att en sänkning av vattenståndet äger rum för att främja gruvdrift med mindre samtliga intressenter därom äro ense. Med hänsyn till vissa mineraliska ämnens betydelse för näringslivet samt till gruvdriftens förmåga att bereda arbetstillfällen ävensom dess natur av oflyttbar industri, vilken måste hjälpas där den ligger, synes ett ingripande av lagstiftningen i nu förevarande fall vara påkallat och väl motiverat.

Då det är fråga om att avväga de intressen, som genom sjösänkningen skulle befrämjas gentemot dem, som därvid skulle skadas, torde hänsyn böra tagas till att då gruvan är utbruten möjlighet stundom finnes att återföra förhållandena till deras gamla läge. Det förefaller därför knappast finnas skäl för att uppställa fordringar på att de intressen, som främjas, måste represen-

tera så mycket som tre gånger värdet av intrånget. En lägre siffra är här på sin plats, om icke sjösänkningar till förmån för gruvdrift skola omöjliggöras.

Slutligen må framhållas svårigheten att bedöma långvarigheten av den nytta, som genom sjösänkningen tillföres gruvföretaget, orten eller det allmänna. Denna nytta beror ju på malmtillgångarnas storlek. Omständigheter tala således för att gruvägaren påföres skadeståndsbeloppen terminsvis, ifall han därom uttalar önskemål. Gruvdrift är en så pass oviss näring, att det kan ligga i gruvägarens intresse att låta vattenförhållandena efter några få år återgå till sitt gamla läge.

Falun den 27 februari 1940.

B. G. G. TIBERG.

BERGMÄSTAREÄMBETET
I VÄSTRA DISTRIKTET.

Till Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium.

I anledning av skrivelsen angående sjösänkning till förmån för gruva får jag vördsamt anföra:

Vad närmast angår eget distrikt äger gruvdrift rum i Långbansfältet helt under sjö och i Ämmebergsfältet till en del. Därjämte äro ett flertal gruvor belägna nära sjö (Persberg, Rödborg m. fl.) och i arbete på stort djup under dess vattenyta. I intet fall är dock vattentillflödet genom sprickor i berggrunden från intill liggande sjö av nämnvärd storlek. Med något undantag äro likväl sjöarna ifråga av sådan storleksordning och gruvorna så djupa, att varje sänkning av vattennivån för detta ändamål är otänkbar.

Beträffande molybdenfyndigheten Uddgruvan inställdes driften år 1926, sedan vid schaktavsänkning ett starkt vattenflöde påträffats, vilket sannolikt härrörde från den intill liggande Hötjärn. Här torde möjligen förutsättningar finnas, att torrläggning skulle kunna verkställas till båtad för gruvan.

I övrigt bör närmast Grängesbergs gruvfält beröras. Här kommer den i följd av djupbrytningen orsakade avsprickningen av hängväggen att i fältets södra del nå fram till den invid dynamitfabriken liggande tjärnen, som då måste torrläggas. Av samma orsak är bebyggelsen i Grängesberg längs hela hängväggen inkl. T. G. O. J:s och B. J:s järnvägsspår med bangårdar successivt dömd att försvinna.

Likaledes är sannolikt, att i en framtid Luossajärvi måste delvis torrläggas för att ej besvära brytningen på djupet i Kiirunavaara.

Då även annorstädes sistberörda förhållanden torde gälla, synes sålunda lagstiftning påkallad för sjösänkning till förmån för gruva, varför begärd utredning härför bör verkställas.

Knutsberg, Nora den 15 februari 1940.

På bergmästareämbetets vägnar:

JOH. KRÆPELIEN.

Bilaga B.

VATTENRÄTTSDOMARNA.

Till riksdagens andra lagutskott.

Anbefallda att till utskottet avgiva yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 189, angående utredning om rätten att företaga sjösänkning till förmån för gruva få vi härmed anföra följande.

Ehuru sjösänkning i syfte att befrämja gruvsdrift icke uttryckligen omnämnes i vattenlagen, lär denna lag vara tillämplig därå. I regel är en dylik åtgärd att hänföra till vattenavledning, varom bestämmelser meddelas i lagens 7 kapitel, och nyttan därav att anse såsom sådan i 22 § i samma kapitel omförmäld båtnad, som utgöres av annan värdeökning än som består i jordförbättring genom höjning av alstringsförmågan hos mark. Att bestämmelserna om torrläggning vid lagens tillkomst varit avsedda att tillämpas även på sjösänkning till förmån för gruva framgår av förarbetena till lagen. I det betänkande med förslag till vattenlag, som år 1910 avgavs av vattenrätts- och dikningslagskommittéerna, anmärkes nämligen i motiven till 5 kap. 32 § — motsvarande efter omarbetning 7 kap. 44 § i gällande vattenlag — att med sänkning eller uttappning av en sjö för annat ändamål än jords förbättring åsyftades t. ex. det fall att sjösänkningen äger rum »för blottande av ett malmstreck» (sid. 335).

Vidare är att framhålla att, därest fråga skulle vara om ett företag avseende sänkning eller annan förändring av vattenståndet i en sjö för möjliggörande eller underlättande av driften av en anläggning vid eller i närheten av sjön, exempelvis genom minskad pumpningskostnad, bestämmelserna i 2 kap. vattenlagen om byggande i vatten torde vara att tillämpa på ett sådant företag.

På grund av det anförda synes den ifrågasatta utredningen icke erforderlig. Stockholm, Umeå och Vänersborg i februari 1940.

H. A. HAMILTON.

NILS QUENNERSTEDT.

FABIAN APPELBERG.

ANTON THELIN.

JERNKONTORET.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan fullmäktige i Jernkontoret beretts tillfälle att avgiva yttrande över en vid nu pågående riksdag i andra kammaren av herr Holmbäck väckt motion, nr 189, angående utredning om rätten att företaga sjösänkning till förmån för gruva, få fullmäktige anföra följande.

Motionen utgår från den förutsättningen, att sjösänkning till förmån för gruva icke kan komma till stånd med mindre än att samtliga intressenter därom äro ense.

Vattenlagen omnämner visserligen icke gruvdrift såsom ett ändamål, som kan främjas genom sjösänkning, men icke förty torde 7 kap. i sagda lag vara tillämpligt beträffande sådant företag. Av motiven framgår tydligt, att sjösänkning kan medgivas för annat syfte än höjande av markens jordbruksvärde. I det år 1910 avgivna förslaget till vattenlag angives i motiven till 5 kap. 32 §, som motsvarar 7 kap. 44 § i gällande vattenlag, »möjligheten, att en sänkning eller uttappning av sjö ifrågasättes för vinnande huvudsakligen av annan fördel än jords förbättring, t. ex. för blottande av ett malmstreck» (sid. 335). 1919 års förslag till lagstiftning angående torrläggning av mark anvisar i motiven till 7 kap. 44 § (sid. 216) jämväl »blottande av ett malmstreck» såsom ett ändamål, som inrymmes under lagstadgandet.

En förutsättning är givetvis, att nyttan av gruvföretaget på sannolika grunder kan antagas överstiga den skada, sjösänkningen åstadkommer.

Om det gäller vattenreglering till förmån för ett anrikningsverk eller annan del av en gruvanläggning invid sjö eller vattendrag, har i praxis 2 kap. vattenlagen om byggande i vatten ansetts tillämpligt.

Otvivelaktigt är det — såsom motionären framhåller — ett allmänt intresse, att lagstiftningen möjliggör ett utnyttjande av landets mineralfyndigheter på lämpligaste sätt. Med hänsyn därtill skulle det vara av värde, om vattenlagen i ovan angivna delar kunde förtydligas, så att sjösänkning uttryckligen medgaves till förmån för gruva. Motionen visar, att tveksamhet härutinnan kan uppstå. — Fullmäktige hemställa följaktligen, att förtydligande ändring av lagtexten måtte företagas.

Stockholm den 29 februari 1940.

Jernkontoret.

WIKING JOHANSSON.

/ E. Tunhammar.